

ВІДГУК

офіційного опонента

завідувача кафедри обліку, контролю, аналізу та оподаткування

Львівського торговельно-економічного університету,

доктора економічних наук, професора **ВОРОНКА Романа Михайловича**

на дисертацію **СТІЧКАРЯ Івана Олександровича**

на тему: **«Облік і аналіз в управлінні товарними запасами»**,

подану на здобуття ступеня доктора філософії

зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування»

галузі знань 07 «Управління та адміністрування»

Актуальність теми дисертаційного дослідження. Функціонування торговельних підприємств у наш час здійснюється на тлі мінливості ринку, загострення конкурентної боротьби, переведення бізнес-процесів у цифрову площину та наростання невизначеності, зумовленої воєнними діями на території України. Пошкодження логістичної інфраструктури, переміщення складських і торговельних об'єктів, перебої в постачанні та трансформація споживчого попиту помітно ускладнюють управління товарними запасами. У цьому контексті товарні запаси перетворюються на один із визначальних чинників, що забезпечують безперервність торговельних операцій, збереження фінансової стабільності підприємств та їхню спроможність пристосовуватися до кризових ситуацій і коливань ринкової кон'юнктури.

Водночас, на значній частині торговельних підприємств облік і аналіз товарів дотепер зорієнтовані здебільшого на дотримання приписів фінансового та податкового законодавства, що звужує можливості застосування облікових даних для оперативного керування товарними запасами. Слабка інтегрованість облікових, складських, логістичних та аналітичних систем, розпорошеність інформації, недостатня аналітична деталізація управлінської звітності, а також домінування ретроспективного погляду на аналіз запасів послаблюють дієвість управлінських рішень щодо їх поповнення, структурної оптимізації та контролю. Найвиразніше ці труднощі даються взнаки за умов прискореного товароруку, омніканальної торгівлі та хиткості ланцюгів постачання.

Необхідність удосконалення організаційних та методичних підходів до обліку й аналізу товарних запасів прямо корелює з розвитком цифрових інформаційних систем управління підприємством. Запровадження електронного документообігу, облікових, складських, торговельних та аналітичних інформаційних систем, а також автоматизованих засобів контролю й аналітичного моніторингу висуває на перший план завдання побудови цілісної обліково-аналітичної системи, яка була б здатна гарантувати достовірність облікових даних, безперервне спостереження за товарорухом і своєчасне продукування інформації для ухвалення управлінських рішень.

Виконане дисертаційне дослідження є на часі й узгоджується з актуальними запитами розвитку торговельних підприємств, адже зорієнтоване на поглиблення теоретико-методичних положень і вироблення практичних рекомендацій з удосконалення обліку, внутрішнього контролю, звітності та аналізу товарних запасів у системі управління підприємством. Автор бере до уваги специфіку діяльності торговельних підприємств за умов воєнної нестабільності, цифровізації та омніканальних перетворень, що дає підстави вважати обрану тему актуальною й практично вагомою для подальшого розвитку обліково-аналітичного забезпечення управління товарними запасами.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації. Зміст роботи засвідчує цілісність і послідовність підходу здобувача до вирішення наукового завдання з удосконалення обліку й аналізу товарних запасів у системі управління торговельними підприємствами. Побудова дисертації є логічною, внутрішньо узгодженою та підпорядкованою визначеним меті й завданням, а сформульовані висновки й рекомендації вирізняються системністю та безпосередньо впливають із результатів проведеного дослідження. Виконуючи роботу, автор застосував сукупність загальнонаукових і спеціальних методів, зокрема аналіз і синтез, індукцію та дедукцію, порівняння, групування, системний аналіз, економіко-статистичні, аналітичні й економіко-математичні методи, що забезпечило належну обґрунтованість здобутих наукових результатів і практичних рекомендацій.

Достовірність отриманих результатів засвідчується посиланням на широку інформаційну базу, що включає доробок вітчизняних і зарубіжних вчених, нормативно-правові акти України у сфері бухгалтерського обліку та фінансової звітності, національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку і МСФЗ, офіційну статистику, аналітичні матеріали державних та міжнародних інституцій, а також практичні дані торговельних підприємств. Частина результатів дисертації апробовано на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях та впроваджено в діяльність підприємств торгівлі, що додатково засвідчує їхню вагомість і прикладну спрямованість.

Наукову новизну роботи становлять результати, що поглиблюють теоретико-методичні положення обліку й аналізу товарних запасів у системі управління підприємством. Так, в дисертації уперше обґрунтовано організаційні положення щодо раціонального розподілу функціональних завдань між цифровими системами та персоналом (розділ 2, п. 2.1, с. 85–87), а також архітектурну модель цифрового контуру контролю товарних запасів у системі обліково-аналітичного забезпечення підприємств торгівлі, які ґрунтуються на поєднанні безперервного цифрового моніторингу, контролю нетипових операцій і ризик-орієнтованого управлінського реагування (розділ 2, п. 2.4, с. 145–150). Запропонований

набір інструментів формує підґрунтя облікових масивів у системі економічної безпеки та оптимізації оборотного капіталу суб'єктів господарювання.

Автором удосконалено методичні підходи до фінансового обліку товарних запасів у мережевій торгівлі через розширення рахунку 28 «Товари» в частині деталізації аналітичного обліку за каналами збуту, типами складів і центрами відповідальності, а також через модернізацію алгоритмів оцінки запасів з урахуванням цифровізації, омніканальних форматів збуту та умов воєнного стану (розділ 2, п. 2.2, с. 95–105). У дисертації покращено підходи до внутрішнього контролю та інвентаризації товарних запасів у цифровому середовищі завдяки поєднанню традиційних контрольних процедур із технологіями ідентифікації, цифровими обліковими і складськими системами та ризик-орієнтованим інвентаризаційним контролем, що забезпечує дієвість захисної функції бухгалтерського обліку (розділ 2, п. 2.3, с. 105–126). Практичний інтерес становить поліпшена система інформаційного забезпечення управління товарними запасами через розроблення рекомендацій щодо формування управлінської звітності, пристосованої до запитів менеджерів різних рівнів управління, з огляду на логістичні ризики, втрати й умови воєнного стану (розділ 2, п. 2.4, с. 126–150). Наведені результати сприяють підвищенню аналітичності облікових даних, узгодженості фінансового й управлінського обліку та комплексному оцінюванню ефективності управління товарними запасами.

Позитивно оцінюється те, що в дисертації набули подальшого розвитку положення щодо впливу організаційно-технологічних особливостей торговельної діяльності, цифровізації, омніканальності та високої інтенсивності товароруку на архітектуру обліку й аналізу товарних запасів, що дало змогу пристосувати методичний інструментарій контролю до специфіки сучасних каналів збуту та формалізувати облікові параметри ризиків втрати товарних ресурсів (розділ 1, п. 1.3, с. 49–65).

Наукові положення, висновки та рекомендації, викладені в дисертації І. О. Січкаря, є достатньо обґрунтованими й достовірними. Вони спираються на комплексне опрацювання теоретичних джерел, нормативної бази та практичних матеріалів підприємств торгівлі, містять елементи наукової новизни й спрямовані на вдосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління товарними запасами за умов цифровізації, омніканальності та воєнної нестабільності.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до науково-дослідної роботи Національного університету біоресурсів і природокористування України за темою «Розробка інформаційно-аналітичної системи управління результативністю діяльності підприємств» (державний реєстраційний номер 0124U002537). У межах зазначеної наукової теми в роботі зосереджено увагу на проблемах обліково-аналітичного забезпечення управління товарними запасами

підприємств торгівлі. Зокрема, автором розвинуто теоретико-методичні підходи до організації бухгалтерського обліку, внутрішнього контролю та аналізу товарних запасів, обґрунтовано напрями вдосконалення управлінської звітності щодо товарних операцій, а також досліджено можливості використання сучасних інформаційних систем і автоматизованих інструментів контролю для підвищення ефективності управління товарними запасами в умовах цифровізації, омніканальності та воєнної нестабільності.

Практичне значення та впровадження результатів дослідження. Отримані у дисертації результати доведені до рівня конкретних методичних підходів і практичних рекомендацій, які можуть використовуватися у діяльності підприємств торгівлі, торговельних мереж, суб'єктів господарювання з розвинутою системою складського обліку, а також у навчальному процесі закладів вищої освіти. Запропоновані рішення спрямовані на підвищення достовірності облікових даних, ефективності внутрішнього контролю, якості аналітичного забезпечення управління товарними запасами та оперативності прийняття управлінських рішень в умовах цифровізації та воєнних ризиків.

Практична цінність результатів дослідження підтверджується їх впровадженням у діяльність підприємств торгівлі. Зокрема, у ПП «ПАТАР» використано рекомендації щодо впровадження моделі цифрового контуру контролю товарних запасів, механізмів автоматизованого виявлення аномалій товароруку та організаційних положень щодо розподілу функцій між цифровими системами та персоналом при організації внутрішнього контролю товарних операцій. Запропоновані підходи сприяли посиленню контролю достовірності облікових даних, підвищенню оперативності реагування на критичні відхилення та зниженню ризиків виникнення пересортиці, дефіциту й від'ємних залишків товарів (довідка № 42 від 13.04.2026 р.).

Результати дисертаційного дослідження також знайшли практичне застосування у діяльності: ТОВ «АЛІЯ», де використано рекомендації щодо формування системи аналітичних показників управління товарними запасами, зокрема показників оборотності, сервісного рівня, рентабельності запасів, структури товарних ресурсів та ризик-орієнтованого аналізу товарних запасів (довідка № 451 від 10.05.2026 р.); ТОВ «КОМФОРТ УКРАЇНА», у якому впроваджено елементи адаптивної управлінської звітності щодо товарних запасів, рекомендації з формування страхових запасів, оцінювання логістичних ризиків та управління товарними ресурсами в умовах нестабільності постачання і високої мінливості попиту (довідка № 24/292 від 17.10.2024 р.); ТОВ «ШПАКІВСЬКИЙ АВТОРЕМОНТНИЙ ЗАВОД», де впроваджено практичні рекомендації щодо удосконалення процедур інвентаризації товарних запасів на основі ризик-орієнтованого підходу, застосування цифрового аудиторського сліду та контролю ризикових операцій (довідка № 21 від 15.05.2026 р.); ТОВ «ШПАКІВСЬКИЙ РЕДУКТОРНИЙ ЗАВОД», де використано рекомендації щодо

формування цифрового контуру управління запасами завдяки інтеграції облікової, складської та аналітичної інформації в єдине інформаційне середовище підприємства (довідка № 31 від 22.05.2026 р.); ТДВ «СТЕПАНЬАГРОПРОМСЕРВІС», де застосовано результати дослідження в частині удосконалення аналітичного обліку запасів за допомогою їх деталізації за місцями зберігання, партіями та центрами відповідальності (довідка № 12 від 27.04.2026 р.).

Практичне використання запропонованих рекомендацій дозволило покращити інформаційне забезпечення управління товарними потоками, посилити внутрішній контроль та підвищити адаптивність підприємств до кризових явищ і змін ринкового середовища.

Результати дисертації використовуються Національним університетом біоресурсів і природокористування України в освітньому процесі при викладанні дисциплін «Проектний аналіз» для студентів ОС «Бакалавр» із спеціальності 076 «Підприємництво та біржова торгівля» та «Історія економіки, обліку та аналізу» для студентів ОС «Бакалавр» із спеціальності 071 «Облік і оподаткування» (акт впровадження від 01.06.2026 р.).

Повнота викладення основних наукових результатів в опублікованих працях. Основні положення виконаного І. О. Січкарем дослідження опубліковано у 12 наукових працях, з яких 5 статей у наукових виданнях, включених до Переліку наукових фахових видань України, 7 тез наукових доповідей. Сукупність цих публікацій забезпечує належне розкриття ключових положень дисертації та відповідає чинним вимогам щодо оприлюднення результатів досліджень на здобуття ступеня доктора філософії.

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності. Дисертація І. О. Січкаря є самостійною науковою працею. За результатами аналізу змісту дисертації і опублікованих автором наукових праць не виявлено ознак академічного плагіату, фабрикації та фальсифікації чи інших порушень академічної доброчесності. У роботі належно зроблено посилання на використані джерела інформації і наукові праці інших авторів.

Дискусійні положення та зауваження щодо дисертації. Високо оцінюючи науковий рівень та практичну спрямованість дисертації І. О. Січкаря, вважаємо за доцільне висловити низку зауважень і дискусійних положень, які не знижують загальної позитивної оцінки дослідження:

1. Запропонована автором архітектурна модель цифрового контуру контролю товарних запасів, що передбачає безперервний моніторинг товароруху та автоматизоване виявлення нетипових операцій, є одним із найвагоміших результатів дослідження (с. 147–150). Водночас у роботі недостатньо повно розкрито конкретні критерії та порогові параметри, за якими операція товароруху кваліфікується як аномальна або нетипова. Формалізація ознак відхилень (наприклад, граничних значень відхилень залишків, частоти повернень, тривалості відсутності руху) підвищила б методичну завершеність запропонованого

механізму та полегшила б його впровадження у системах внутрішнього контролю підприємств торгівлі.

2. Позитивно оцінюючи запропоновані підходи до організації внутрішнього контролю товарних запасів, слід зазначити, що в дисертації цей контроль розглядається переважно як самостійний елемент облікового процесу (с. 74–75). Водночас доцільним було б чіткіше показати місце контролю товарних запасів у загальній системі внутрішнього контролю торговельного підприємства, зокрема його взаємозв'язок із контролем розрахунків, грошових потоків і фінансових результатів, що дало б змогу розглядати запропоновані рекомендації в контексті цілісної системи внутрішнього контролю суб'єкта господарювання.

3. Автором обґрунтовано доцільність застосування автоматизованих інструментів контролю та моніторингу товароруху, зокрема технологій роботизованої автоматизації процесів (RPA) (с. 114–116) та аналітичних інформаційних систем (с. 173–175). Проте в роботі недостатньо уваги приділено питанню розподілу контрольних процедур між рівнями управління – оперативним, тактичним і стратегічним. Уточнення того, які саме контрольні дії доцільно автоматизувати на кожному рівні, а які потребують участі контролера, посилює б практичну цінність запропонованого підходу для роздрібних торговельних мереж.

4. Дисертантом запропоновано інвентаризацію товарних запасів на основі ризик-орієнтованого підходу, що є актуальним для підприємств торгівлі (с. 108). Водночас у роботі бракує чіткого опису процедури визначення пріоритетності об'єктів інвентаризаційного контролю залежно від рівня ризику – тобто механізму, за яким конкретні товарні позиції чи місця зберігання відносяться до зон підвищеного контролю. Деталізація такого механізму підвищила б результативність контрольних процедур та дозволила б оптимізувати витрати часу й ресурсів на їх проведення.

5. У дисертації запропоновано низку форм документального оформлення результатів контрольних процедур та виявлених відхилень товароруху (с. 132–136). Водночас, доцільно було б доповнити ці пропозиції рекомендаціями щодо порядку реагування контрольного персоналу на систематично повторювані відхилення, а також щодо документального закріплення відповідальності за усунення виявлених розбіжностей. Це надало б запропонованому інструментарію внутрішнього контролю завершеного управлінського характеру.

Наведені зауваження мають дискусійний і рекомендаційний характер, не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації та можуть слугувати напрямами подальших наукових досліджень автора.

Загальний висновок. Дисертація Січкаря Івана Олександровича на тему: «Облік і аналіз в управлінні товарними запасами» становить завершену самостійну наукову працю, у якій вирішено актуальне наукове завдання з поглиблення теоретико-методичних положень

та обґрунтування практичних рекомендацій щодо удосконалення обліку, аналізу й інформаційного забезпечення управління товарними запасами підприємств торгівлі за умов цифровізації, омніканальності та воєнної нестабільності. Одержані здобувачем результати вирізняються науковою новизною, належною обґрунтованістю, логічною послідовністю та практичною цінністю для підприємств торговельної сфери. Зміст роботи узгоджується з визначеною метою та поставленими завданнями дослідження. Сформульовані наукові положення, висновки і рекомендації є аргументованими, внутрішньо несуперечливими та достатньо відображеними в наукових публікаціях автора. Дисертацію підготовлено з дотриманням засад академічної доброчесності.

За змістом, структурою та оформленням дисертація відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року.

Враховуючи актуальність теми дослідження, належний рівень наукової новизни, теоретичної обґрунтованості та практичної цінності отриманих результатів, вважаємо, що дисертація Січкаря Івана Олександровича на тему: «Облік і аналіз в управлінні товарними запасами» відповідає вимогам, встановленим до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії, а її автор заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування» галузі знань 07 «Управління та адміністрування».

Офіційний опонент завідувач кафедри обліку, контролю, аналізу та оподаткування Львівського торговельно-економічного університету, доктор економічних наук, професор Роман ВОРОНКО